

IFMETALL

IF Metalls

Kulturpolitiska handlingsprogram

Förord

För IF Metall handlar kultur om att ge insikter och medvetenhet, att skapa sammanhållning och delaktighet för att förändra arbetsplatser och samhälle. Den fackliga kulturverksamheten utgår ifrån och bygger på våra värderingar om jämlikhet och solidaritet.

Kulturen är inte värderingsfri. Den kan förstärka fördomar, söva ned och användas för högst skiftande syften. Arbetarkultur och arbetarrörelsens kultur utgår ifrån våra värderingar om ett samhälle som bygger på rättvisa och solidaritet. Kulturen ska ge medlemmarna möjlighet till kunskap, reflektion och att utveckla fler sätt att uttrycka sig med.

Att behärska språket är till exempel en förutsättning för att kunna ta till sig information och orientera sig i tillvaron. Språket ger möjlighet att välja och sortera, att reflektera och värdera.

Ett av våra vanligaste arbetsätt är mötet. Ibland kan de kännas tråkiga, men de kan också vara roliga och berikande. En utställning eller teaterpjäs om frågorna som ska diskuteras kan stimulera diskussionen och ge nya infallsvinklar.

Kultur kan ta sig många uttryck – ta vara på dem alla och använd kulturen i all facklig verksamhet.

Innehåll

Utgångspunkter för fackligt kulturarbete	4
Värdering och syfte i vårt kulturarbete	5
Kultur-, organisations- och bildningsarbete	6
Kultur som demokratisk vägröjare	7
Språket – en klassfråga	8
Kultur i den fackliga vardagen	10
Kultur för att lyfta fram industriarbetarna i samhället	12
Konstnärlig gestaltning	13
Samhällets kulturliv	15
Våra fackliga uppgifter	17
Exempel på samarbete med organisationer och institutioner	
ABF	20
Tvärfackligt samarbete	21
Arbarrörelsens arkiv och bibliotek	22
Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap	23
Arbetarrörelsearkiv och folkrörelsearkiv	23
Centrum för Arbetarhistoria	24
Johan Ahlbäckstiftelsen	24
Ivar Lo-stiftelsen	25
Stig Sjödin-priset	25
Mekaniska verkstaden, Skansen	25
Gruvcentrum, Mojsen	26
Arbetsam	26
Folkets Hus och Parker	27
Folkbiblioteken	27
Folkteatern	28
Riksteatern	29
Regionteatrar	29
Centrala och lokala mötesplatser	30

Utgångspunkter för fackligt kulturarbete

Vår fackliga och politiska styrka ökar när antalet aktiva medlemmar ökar och när fler diskuterar och samtalar om fackliga grundvärderingar. I arbetet med att stärka IF Metall kan kulturen ge ökad nerv åt vår fackliga organisation. När fler medlemmar får tillgång till fler uttrycksmedel, som kan brukas för att påverka villkoren på arbetsplatserna och i samhället, ökar vitaliteten i IF Metall.

En idéburen kulturverksamhet inom IF Metall har till uppgift att:

- stärka demokratin i arbetsliv och i samhälle
- verka för jämlikhet i arbetsliv och i samhälle
- verka för yttrandefrihet och mångfald mellan människor i arbetsliv och samhälle
- stärka industriarbetarnas identitet
- synliggöra arbetarrörelsens samhällsbyggande roll.

Några utgångspunkter för en idéburen facklig kulturverksamhet är:

- Yttrande- och mötesfrihet. Yttrandefriheten förutsätter allas lika värde och tillgång till språket. Mötesfrihet kräver mötesplatser.
- Allas tillgång till språket. Utan språk kan vi inte påverka utvecklingen i arbetsliv och samhälle. Språket kan användas för att läsa, skriva, agitera, spela teater, sjunga och gestalta.
- Allas tillgång till bildning. Möjligheten att förändra levnads- och arbetsvillkor förutsätter kunskap. En ideologiskt inriktad folkbildning ger oss som organisation och individer makt att påverka.

- Allas delaktighet i kulturarvet. Arbetarklassens och arbetarrörelsens kulturarv ska vara en del av samhällets kulturarv. Det stärker identiteten och ger uttryck åt vår roll i samhällsbyggandet under de senaste 150 åren liksom för framtiden.

En ideologiskt profilerad kulturverksamhet spelar en viktig roll i det fackligt-politiska arbetet. Den stärker individerna i syfte att stärka kollektivet.

Värderingar och syfte i vårt kulturarbete

En idéburen kultur som verktyg för vårt fackliga arbete på arbetsplatserna och i samhället kan göra oss som organisation och som individer bättre rustade att analysera utvecklingen, ta ställning i viktiga frågor, bekämpa orättvisor samt vara med och påverka skeendet.

Den fackliga kulturverksamheten ska naturligtvis utgå från och bygga på våra grundläggande värderingar om jämlikhet och solidaritet. Att utgöra en motkraft mot den långtgående kommersialiseringen inom kulturområdet är en viktig del.

Ägarkoncentrationen inom media har resulterat i ett ensidigt utbud som saknar tidigare motstycke. Det kan vara svårt att genomlysa och genomskåda de åsikter och värderingar som tar stor plats i samhället och som hyllar ideal som ligger långt ifrån arbetarrörelsens. En facklig kulturverksamhet kan gärna roa – om den samtidigt oroar. Den kan ta humorn till hjälp om den avslöjar brister och fördomar i samhället.

När högerkrafterna stärker sina positioner och övertar många av arbetarrörelsens begrepp, men med annat innehåll, behövs en motoffensiv.

Det fackliga kulturarbetet har en viktig uppgift i att stödja en ökad ideologisk medvetenhet.

Kultur-, organisations- och bildningsarbete

Om den fackliga studieverksamheten minskar eller tappar ideologisk styrfart får det genast konsekvenser för våra möjligheter att påverka utvecklingen både på arbetsplatserna och i samhället. I fackliga studier kan man tillsammans med andra skaffa sig insikter och diskutera framtida lösningar på viktiga problem.

Vägen in i den fackliga organisationen är på flera sätt längre i dag än tidigare. Det krävs ständiga och större insatser för att hålla en hög organisationsgrad.

Tidigare, när samhällets orättvisor var mer synliga och uppenbara, var steget ofta kort för nyanställda att ansluta sig fackligt. Nu ligger det nära till hands att uppleva rättigheter som självklara och något som alla i samhället är överens om. Kulturens olika uttryck kan här spela en viktig roll för att klargöra villkoren på arbetsplatsen i dag och öka kunskapen om vilka faktorer som påverkat utvecklingen.

Det blir allt viktigare att kunna se vad som sker under ytan, under det som synes ske. Att fångas av en teaterpjäs som speglar orättvisor och förtryck eller en engagerande berättelse och en gripande konstnärlig bild kan vara ett bra sätt att förstå vikten av att sluta sig samman i en facklig organisation.

Många medlemmar tvekar inför att ta till sig skriftlig information och att framföra sina och kamraternas åsikter. Trots att skolan i decennier haft som mål att elever som fullgjort sin skolgång ska kunna uttrycka sig i tal och skrift är det alltför många som lämnar skolan utan dessa färdigheter.

Skolan förmår helt enkelt inte att ta sitt ansvar för att alla barn, oavsett vad de har med sig i ”ryggsäcken”, ska få reella möjligheter att använda språket för att läsa, skriva och tala och därmed vara delaktiga i samhällsutvecklingen.

Läsprojekten som bedrivs tvärfackligt mellan LO-förbunden ökar möjligheterna för medlemmar att delta i en facklig studieverksamhet. Samtidigt leder de till att fackföreningsrörelsen här tar på sig det ansvar som skolan inte klarar av att uppfylla.

När samhället inte förmår att skapa en skola för alla är det nödvändigt att vår fackliga organisation bidrar till att medlemmarna får tillgång till och kan utveckla det egna språket. För IF Metall är detta en demokratisk fråga som är avgörande för om alla ska ha möjligheten att delta i utformningen av framtiden.

Kultur som demokratisk vägröjare

I ett samhälle där klassklyftorna ökar och där många människor inte har verktyg för att delta i diskussioner på arbetsplatsen och i samhället lever demokratin farligt.

Som arbetslös är det lätt att tappa fotfästet i tillvaron och bli handlingsförlamad. Den som inte kan göra sig hörd i samhällsdebatten förlorar ibland tilltron till

den form av demokrati som vårt samhälle bygger på. Ibland är det just de människor som kanske mer än andra är i behov av solidaritet och sammanhållning som i stället röstar fram en högerregering eller stödjer främlingsfientlighet och fascism.

Kulturuttryck som förenar hjärta och hjärna och som finns där medlemmarna är verksamma kan medverka till att motståndskraften mot egoistiska samhällslösningar ökar och att vår möjlighet att agera och påverka utvecklingen i solidarisk riktning stärks.

En facklig kulturverksamhet kan ta upp frågor om vad som pågår i samhället och vilka krafter som driver utvecklingen och vad den leder till. Den kan ge röst åt människor som annars inte hörs. I aktiviteter där man med olika uttryck berättar om sin bakgrund, om sitt möte med arbetslivet, om sitt liv och sina intressen kan alla delta och välja den metod som passar bäst.

En facklig kulturverksamhet kan på så sätt bidra till att stärka människors möjligheter att ta del av information, att yttra sig, att ta steget in i gemenskap och samhälle.

En viktig uppgift för vår fackliga kulturverksamhet är att stärka vårt arbete för allas delaktighet i samhällsutvecklingen.

Språket – en klassfråga

Språket är viktigt, men också skapandet av nätverk, verksamhet och plattformar. Tillsammans verkar detta för en ökad gemenskap, en större förståelse för varandra samt en bättre kunskap om likheter och olikheter,

vilket i sin tur motverkar rädslan för det okända och främmande.

Andelen medlemmar som inte har tillgång till ett språk på det sätt som läsandet ger är skrämmande hög och får återverkningar på samhället i stort.

Muntligt berättande och läsning av böcker är de två viktigaste aktiviteterna för att vi ska kunna tillägna oss goda språkkunskaper. Ju tidigare vi stimuleras med berättande och litteratur, desto lättare har vi att tillägna oss språket. Läsandet ger inte bara ett utvecklat språk och bättre uttrycksmedel, det ger också kunskaper och insikter på många områden.

Ett exempel är olika gruppers engagemang i samhällslivet. Överklassen går till valurnorna, om inte mangrant så bra nära, medan arbetarklassen i större utsträckning avstår från att påverka utvecklingen. Det finns sannolikt ett samband mellan det minskande läsandet och avståndstagandet från att utöva demokratiska rättigheter i valen.

Att ta till sig information för att orientera sig i tillvaron kan göras på olika sätt, men det mest effektiva och lättillgängliga sättet är att läsa. Det ger också möjligheten att välja och sortera, att reflektera och värdera.

Om alla, oavsett bakgrund, ska få möjlighet att bli läsande människor krävs att det finns böcker på arbetsplatsen. Kamraternas boktips på arbetsplatsbiblioteket kan avgöra om en icke-läsare får möjligheten att ta till sig alla de berättelser och all den kunskap som rymts i litteraturen.

Arbetsplatsbibliotek ger också möjlighet till kompetensutveckling på arbetsplatsen. Tillsammans med projekt som Läs för mej pappa! får det effekter även på nästa generation som får möta boken tillsammans med sina föräldrar.

Kampen för allas tillgång till sitt språk, till böcker, kunskap och bildning har funnits sedan våra fackliga organisationer bildades. Arbetarrörelsens möjligheter att prägla samhällsutvecklingen förutsätter kunniga och aktiva medlemmar.

Kultur i den fackliga vardagen

I det dagliga fackliga arbetet tar vi vara på kulturarvet, praktiserar och utvecklar det utan att vi för den skull kallar det kulturverksamhet. Mötet och mötesverksamheten är ett av de viktigaste och mest flitigt använda fackliga arbetssätten – vi samlas till möten, diskuterar och beslutar.

Ett bra möte stärker demokratin, glädjen och sammanhållningen i organisationen. Därför är formen och innehållet viktigt. Att använda arbetarsånger, att belysa de frågor som ska diskuteras med en utställning, uppläsning eller en kort teaterpjäs stimulerar oftast till en ökad diskussion. Att på olika sätt även stimulera debatten kring viktiga frågor redan innan själva mötet ökar intresset för ett deltagande.

Att demonstrera för olika opinionsyttringar är ett av våra viktigaste sätt att använda oss av vår yttrandefrihet, att formulera krav och åsikter. Första maj är

den årligen återkommande högtidsdagen då vi tar fram våra fanor och banderoller.

Demonstrationen som inlägg i debatter, som protest och manifestation används flera gånger om året och har ofta tydliga politiska krav vid sidan av de fackliga. Sången och musiken spelar även här en viktig roll. Demonstrationen är ett bra tillfälle att synas utåt i samhället, att föra fram krav och åsikter så att andra människor förstår varför vi för fram de uppfattningar vi gör och vilka våra idéer är. Demonstrationen blir bättre och tydligare ju mer fantasi vi använder för att uttrycka våra åsikter, alltifrån konstnärliga utsmyckningar till slagkraftiga talkörer och banderoller.

På senare år har uppfinningsrikedomen och fantasin vuxit när det gäller att utforma möten och demonstrationer. Engagemanget för arbetarsången och för att skapa nya sånger som säger något om vår egen tid har ökat. När organisationen förändras läggs omfattande resurser och engagemang på nya fanor. Tekniken har skapat nya arenor med Facebook, bloggande, Twitter m.m. – information och utbyte ökar.

En av de viktiga uppgifterna i vår fackliga kulturverksamhet är att stimulera till en ökad ideologisk nerv i den fackliga vardagen – på möten, demonstrationer, i studieverksamhet m.m. – där arbetarrörelsens symboler markerar sammanhållning och gemenskap.

Kultur för att lyfta fram industriarbetarna i samhället

Alla tidsepoker behöver vävas samman – det förflutna, det nuvarande samt våra planer och tankar för framtiden. Alla delarna är lika viktiga om helheten ska bli hållbar.

Kopplingen kultur/arbetarrörelsens kulturarv handlar om erfarenheter och insatser i samhällsutvecklingen under de senaste 150 åren, det handlar om dagens situation och morgondagens. Arbetarklassens och arbetarrörelsens insatser och deras roll när det gäller att bygga samhället har stor betydelse för självkänsla, stolthet och identitet.

Vi har en viktig uppgift när det gäller att samla, dokumentera, bevara och synliggöra minnena av dessa insatser. Historia handlar även om vår egen tid, där utvecklingen går snabbt – dagens händelser utgör ofta redan morgondagens historia.

Industrisamhällets historia under de gångna 150 åren har börjat skrivas, kulturarvet har börjat formas och även börjat sitt inträde på museer och utställningar – kort sagt i det offentliga Sverige.

Att det dominerande skiktet i ett samhälle starkt präglar en historieskrivning är giltigt även i dag, men bilden är inte fullt lika entydig som tidigare. Industrisamhället som det hittills gestaltat sig har varit en period av motsättningar och konflikter, men också av sökande efter samförståndslösningar och konsensus.

För fackföreningsrörelsen är det angeläget att vara med och skildra den historia där man varit en av huvudaktörerna. Annars är risken att historien tolkas av

andra på ett utslätande, nostalgiskt och många gånger förvanskat sätt.

Arbete, arbetsprocesser och det sociala livet är en del av samhällets kulturarv. Våra fackliga och politiska organisationer, som ständigt arbetat och arbetar för att förändra villkoren på arbetsplatsen, hör också dit, liksom arbetarnas drömmar och visioner om ett demokratiskt solidariskt samhälle.

Här finns ett ansvar att berätta om den tid då arbetarklassen och arbetarrörelsen spelade en av huvudrollerna i samhällets utveckling. Industriarbetarnas insatser och erfarenheter är en viktig del i ett större nationellt och mänskligt kulturarv och vi har alla en uppgift att skapa synlighet och insikt om detta.

Ett ständigt grävande i historia och nutid är nödvändigt för att vi ska skriva in oss i historien, för att vi ska bli medvetna om vår egen del av samhällets historia och vår roll genom tiderna samt för att utveckla argument för framtida vägvalsfrågor.

En idéburen facklig kulturverksamhet har ansvar för att ständigt aktualisera frågan om vad som ska sparas i vårt kollektiva minne från den tidigare epoken, hur minnet ska levandegöras och på vilket sätt vi kan dra slutsatser av våra gemensamma erfarenheter i arbetet med att forma morgondagens samhälle.

Konstnärlig gestaltning

Arbetarklassens villkor finns gestaltade i många skönlitterära verk. Svensk arbetarlitteratur är unik i sitt slag till innehåll, bredd och omfattning. De skönlitterära

författarna har under hela industrisamhällets epok lyft fram och skildrat sådant som kanske inte alla velat se.

Maria Sandel var textilarbeterskan som redan vid 1900-talets början skrev romaner om de kvinnliga industriarbetarnas villkor. Några av dagens arbetarförfattare är Aino Trosell med sina varvs- och verkstadsskildringar, Mats Berggren vars romaner utspelar sig i Scaniemiljö, Bernt-Olov Andersson om liv och arbete i nutidens brukssamhälle Sandviken, Torgny Karnstedt med erfarenheter från Boliden Kemi i Helsingborg, Peter Mosskin med fokus på arbetsmiljöfrågor, Maria Hamberg med skildringar från kvinnors arbete och villkor i tung industri och Micke Evhammar med byggnadssmedens perspektiv.

Bildkonstnärerna Albin Amelin och Johan Ahlbäck ägnade sina liv åt att skildra arbetsmiljöerna inom framför allt varv, stålverk och annan tung industri. Liksom inom arbetarlitteraturens område har en yngre generation fortsatt arbetet med att inom bildkonsten gestalta och därmed ofta också dokumentera arbetsmiljöer.

Det finns en tradition av eget skapande inom arbetarrörelsen – i form av arbetarspel, utställningar, foto och film, sång och musik – ofta i samarbete med professionella.

För att IF Metalls medlemmars verklighet ska blir synlig i film, böcker, på scen, i bild, på tv osv. behöver den fackliga kulturverksamheten stimulera och stötta initiativ av såväl professionella som amatörer. Vi behöver ett ökat samarbete med författare, stå-uppare, bildkonstnärer, filmare, fotografer med flera som delar våra värderingar.

Samhällets kulturliv

Kulturlivet i samhället har utvecklats rejält under efterkrigstiden. I 1970-talets början genomfördes en omfattande kulturutredning som resulterade i tillkomsten av Statens kulturråd på det centrala planet samtidigt som stora resurser satsades på en decentralisering av kulturinstitutioner. Länsteatrar och läns museer bedrev inledningsvis en rätt omfattande uppsökande verksamhet. Folkbiblioteken fick statliga medel för att nå utanför de egna väggarna med verksamhet på skolor, sjukhus och inte minst arbetsplatser.

De stora satsningarna på kulturområdet från samhällets sida har dock i huvudsak berört en medel- och överklass som använde sig av de nya resurserna för att bli ännu mer kulturaktiva än tidigare. Arbetarklass och lägre medelklass förmådde man inte engagera annat än i en liten omfattning. Det sociala arvet talade sitt tydliga språk.

Från och med 1980-talets era av ”satsa på dig själv” har en stor del av institutionerna återvänt till ett innehåll och en repertoar som handlar om de gängse kulturkonsumenternas situation och problem. När tv någon gång har med arbetare i gestaltande program så är det ofta en överviktig och korkad man som får representera arbetarklassen.

En borgerlig kulturpolitik stärker makten hos dem som redan från början har ett starkt kulturkapital med sig och försvarar för andra att erövra uttrycksmedel för att kunna göra sina röster hörda.

Arbetsgivarnas inflytande över kulturverksamheten på arbetsplatserna stärks och resulterar ofta i sats-

ningar på att öka ”mysfaktorn” på arbetsplatserna i stället för en verksamhet som ger möjligheter att analysera maktförhållandena på arbetsplatsen, arbetsmiljöns utveckling m.m.

Arbetarrörelsens kulturpolitik utgår från att alla människor ska ha möjlighet att delta i kulturlivet genom avgiftsfria bok- och medialån på bibliotek, fri entré på museer och en decentraliserad kulturverksamhet med länsteatrar och läns museer över hela landet. Stöttning till Riksteatern, Riksutställningar och insatser för läsfrämjande verksamhet är några exempel.

Särskilda resurser för riktad verksamhet mot arbetsplatserna skapades redan på 1970-talet – Kultur i arbetslivet, så kallade kia-pengar. Möjligheten att söka projektmedel för olika aktiviteter har betytt mycket för teater, film, utställnings- och läsverksamhet på arbetsplatserna liksom gräv där du står-verksamheten, som ofta leder till skrifter, böcker, filmer, arbetslivsmuseer och arbetarspel.

Bland de första åtgärder högerregeringen som tillträdde 2006 vidtog var att ta bort stödet till En bok för allas utgivning av billiga kvalitetsböcker och läsfrämjande verksamhet. Den avskaffade Kultur i arbetslivet-pengarna. De stora skillnaderna i grundläggande värderingar visar sig tydligt i kulturpolitiken – både när det gäller innehåll, form och delaktighet.

Om samhällets resurser på det kulturpolitiska området ska kunna användas för att åstadkomma jämlikhet krävs ett engagemang för att driva frågan politiskt på alla nivåer i vår fackliga organisation.

Våra fackliga uppgifter

”Industrifacket Metall ska tillvarata medlemmarnas gemensamma intresse och styrka för att skapa bästa möjliga villkor i arbetslivet och i samhället. Förbundet ska genom denna gemenskap stärka arbetarnas makt i förhållande till kapitalets makt.

Förbundet bygger sin verksamhet på medlemmarnas delaktighet, behov och önskemål.

Förbundet är en demokratisk organisation som värnar om ett demokratiskt samhällssystem och bygger sin verksamhet på uppfattningen om alla människors lika värde. De värderingar som vägleder förbundets verksamhet är jämlikhet, solidaritet och frihet.”

Så står det i inledningen till förbundets stadgar. Arbetslivets villkor påverkar hela vårt liv. Löne- och anställningsvillkor liksom arbetsmiljö avgör inte bara vår materiella standard utan också våra tankar, värderingar och vanor. När klassklyftorna ökar i samhället ökar samtidigt skillnaderna mellan olika grupperns levnadsvillkor. De som har sämst villkor har samtidigt minst möjligheter att påverka samhällsutvecklingen.

Förbundets övergripande mål är ledstjärnor i all facklig verksamhet och kulturen är ett av de medel som vi kan använda för att nå målen. Genom tillgång till fler uttrycksmedel blir medlemmarna och organisationen bättre rustade att delta i förändringsarbetet på arbetsplatserna och i samhället.

Kultur är motsatsen till natur och därmed all mänsklig inverkan på den natur som omger oss. I naturen

vinner den starke alltid över den som är svagare. Människan använder kulturen för att bygga samhällen där det kan finnas plats för alla, men kulturen är inte värderingsfri. Tvärtom kan den förstärka fördomar, söva ned och användas för högst skiftande syften. Arbetarkultur och arbetarrörelsens kultur utgår ifrån våra grundläggande värderingar om ett samhälle som bygger på rättvisa och solidaritet.

För fackföreningsrörelsen handlar kulturen om att ge insikter och medvetenhet, att skapa sammanhållning och delaktighet för att förändra arbetsplatser och samhälle. Den fackliga kulturverksamheten syftar till att medlemmarna ska kunna utveckla fler uttrycksmedel, få möjligheter till kunskap och reflektion samt till ökad kraft och aktivitet.

Många klubbar och avdelningar använder sig av kulturen som medel i det dagliga fackliga arbetet, andra har mindre erfarenhet. Flera avdelningar stödjer och inspirerar klubbarnas och arbetsplatsernas arbete med facklig kulturverksamhet. Förbundskontorets uppgift är att fungera som ett stöd för det lokala arbetet.

Nedan följer några exempel på olika kulturaktiviteter som kan stimulera kulturarbetet som en del av den fackliga verksamheten.

Exempel på kulturaktiviteter på arbetsplatserna:

- Arbeta med kollektiva dagböcker för att beskriva och gestalta arbetsplatsen och arbetets villkor.
- Skapa utställningar på viktiga teman med foton, intervjuer, berättelser, filmer på nätet m.m.
- Gräv där du står-cirklar som kan leda till byggande av och engagemang i arbetslivsmuseer.

- Sång-/musik-/teatergrupp som framträder på möten och demonstrationer.
- Bokutlåning och arbetsplatsbibliotek på arbetsplatsen.
- Bokbord på möten och kurser.

Exempel på avdelningsaktiviteter:

- Utveckla mer stimulerande möten och demonstrationer, lyfta fram fanor, arbetarsång och arbetarkonst och andra symboler på möten, vid demonstrationer och i våra lokaler.
- Använda skönlitteratur och debatlitteratur, bilder, filmer och arbetarsång i facklig studieverksamhet, bokbord på möten och kurser, bygga upp arbetsplatsbibliotek, stötta mindre arbetsplatsers möjlighet till bokutlåning.
- Samarbeta med bildkonstnärer och författare, stimulera teater-, bild-, skrivande, bloggande, sång- och musikverksamhet.
- Ta initiativ till att medlemmarna för en kollektiv dagbok – dokumentera genom intervjuer, foton, filmer, bloggande, filmer på nätet, skrivna berättelser osv.
- Utveckla skrivandet av protokoll och berättelser samt bevara, arkivera och lyfta fram avdelningens kulturarbete.
- Samarbeta med och påverka arbetarrörelse-/folk-rörelsearkivet.
- Ta ansvar för morgondagens kulturarv, samarbeta med Arbetsam kring arbetet med arbetslivsmuseer.
- Medverka i skolan när det gäller fackliga frågor och industrisamhällets historia, framväxt och framtid.

- Engagera sig aktivt i ABF-avdelningen och dess beslutande organ.
- Arbeta aktivt med hemsidan.
- Påverka institutioner som bibliotek, länsteater, museer och skapa ett samarbete.
- Driva för oss viktiga kulturpolitiska frågor i kommuner och i regionssammanhang.

Exempel på förbundsaktiviteter:

- Bevaka och driva övergripande kulturpolitiska frågor.
- Bistå avdelningar och klubbar i den fackliga kulturverksamheten.
- Arbeta tvärfackligt och samarbeta med ABF för att stimulera och underlätta den lokala verksamheten.
- Knyta kontakter med kulturarbetare som delar arbetarrörelsens grundläggande värderingar.
- Samarbeta med forskare och olika samhällsinstitutioner som är engagerade i frågor som rör förbundets medlemmar och branscher.

Exempel på samarbete med organisationer och institutioner

ABF

ABF är Arbetarnas Bildningsförbund, som också är fackföreningsrörelsens kulturorganisation. Tidigt togs kampen upp mot kunskapsmonopolet som fanns i det ”gamla goda samhället”.

Samarbetet med ABF förekommer på alla nivåer och på olika områden. Det handlar bland annat om att organisera studiecirklar och skapande verksamhet som teater, dans, musik, litteratur, bild och sånggrupper,

att arrangera föreläsningar och seminarier samt driva kulturpolitisk opinion utifrån arbetarrörelsens grundläggande värderingar. ABF utgör navet i tvärfackliga läsprojekt som Läs för mej pappa!, bokombudsutbildning, Boken på arbetsplatsen m.m.

Som medlemsorganisation i ABF har vi en viktig uppgift att engagera oss i styrelserna i de olika ABF-organisationerna. Ett ömsesidigt engagemang krävs för att ABF ska ha möjlighet att ta sin del av ansvaret för den fackliga kultur- och bildningsverksamheten. Det kan i sin tur betyda att ABF kan påta sig rollen av samordnare för alla olika kulturuttryck som är angelägna för de fackliga organisationerna.

Tvärfackligt samarbete

LO-förbunden har en lång tradition av samarbete centralt och lokalt i olika projekt med idéburen kultur. Läs för mej pappa! drivs sedan mer än tio år i ett tvärfackligt samarbete tillsammans med ABF. Arbetsplatsbibliotek och bokombudsutbildning sker i samarbete, vilket i sin tur stärker det lokala fackliga arbetet.

Arbetets Kvinnor – som syftade till att synliggöra kvinnorna i LO-förbunden genom att gestalta dem i bildkonstverk, anordna seminarier om löneutveckling, ”pigjobb”, jämställdhet och arbetsvillkor – genomfördes av LO-förbunden tillsammans liksom det landsomfattande projektet Fackliga fanor, som synliggjorde arbetarrörelsens symboler och identitet.

Det tvärfackliga samarbetet har ett värde. Lokalt leder det till att många fler av LO-förbundens med-

lemmar får möjlighet att själv uttrycka sig och skapa kultur, resurserna används bättre och samarbetet på ett område leder till gemensamma insatser på fler områden.

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

Arkivet, som samlar material från de centrala fackliga och politiska organisationerna inom arbetarrörelsen, är det äldsta i världen och har LO, Socialdemokratiska Arbetarepartiet och staten som huvudmän. Det startade sin verksamhet 1902 och förenar arkiv, bibliotek och forskningsfrämjande verksamhet med en egen tidskrift, ett forskningsråd, seminarier och publikationer.

Här finns fler än 5 000 arkiv från politiska, fackliga och andra organisationer och en mängd personarkiv som dokumenterar den svenska arbetarrörelsens historia. Vidare finns drygt 120 utländska arkiv, omfångsrika samlingar av fotografier och diabilder, affischer, filmer, ljudupptagningar, fanor, märken och föremål.

Här finns ett specialbibliotek med böcker om den fackliga och politiska arbetarrörelsens historia, teori och organisationer. Här finns de tryckta källorna; kongresstryck, protokoll, verksamhetsberättelser, fackförbundspress samt många socialistiska rörelsers tidningar och tidskrifter.

En ytterligare uppgift är att främja forskning om arbetarrörelsens historia, vilket görs genom konferenser, seminarier och skrifter, bland annat tidskriften *Arbetshistoria*. Arkivet medverkar i vandringar om arbetarrörelsens historia.

Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap

År 1926 startades sällskapet av fackförbunden inom LO med uppgift att ”bevara och sprida kännedom om material som kan belysa arbetarrörelsens utveckling från historiska och kulturhistoriska utgångspunkter liksom rörelsens roll i det svenska samhällets förändring.”.

Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap har medlemmar över hela landet. Varje år ges en medlemsbok ut, seminarier anordnas tillsammans med ABF och Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek liksom vandringar i arbetarrörelsens spår. Arbetarrörelsens minnesmärken över hela landet är ett projekt som finns på nätet. Sällskapet är vänförening till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

Arbetarrörelsearkiv och folkrörelsearkiv

Runt om i landet finns lokala och regionala arbetarrörelsearkiv och folkrörelsearkiv – totalt ett åttiotial. Numera finns inte så många arkiv enbart för arbetarrörelsen, det blir mer vanligt att samtliga folkrörelser på en ort samverkar i ett arkiv. Arkiven tar emot material från orten eller regionen. Som medlem i ett arkiv deponerar man sitt material – protokoll, handlingar, fanor m.m. – i arkivet, men det är organisationen som äger sitt material.

Det är viktigt att fackföreningsrörelsen har god representation i arkivens styrelser, som beslutar om inriktning och prioriteringar.

Centrum för Arbetarhistoria

Centrum för Arbetarhistoria finns i Folkets Hus i Landskrona men arbetar över hela landet. Tillsammans med ABF och de fackliga organisationerna bedriver man forskningscirklar, genomför seminarier och nätträffar samt anordnar utställningar och högskoleutbildning om arbetets och arbetarnas historia i vid bemärkelse.

Johan Ahlbäckstiftelsen

Johan Ahlbäckstiftelsen bildades i Smedjebacken 1992 för att förvalta och föra vidare arvet efter valsverksarbetaren och bildkonstnären Johan Ahlbäck (1895–1973). I stiftelsen ingår Smedjebackens kommun, IF Metall, Morgårdshammar AB, Ovako AB, Norrbärke Sparbank, Bärkehus AB och Dalarnas Museum.

Johan Ahlbäck arbetade själv i Smedjebackens valsverk under 14 år. Åren med hårt arbete i valsverket och erfarenheterna därifrån bar han med sig hela livet och skildrade i sina bilder.

Johan Ahlbäckstiftelsen har hand om ateljén som finns i Smedjebacken och anordnar varje år de så kallade Ahlbäcksdagarna – ett seminarium med utställningar som behandlar arbetets och industrisamhällets bilder från olika tider och ur olika synvinklar. Årligen delas Ahlbäck-priset ut till en konstnär som skildrar samtidens arbetsliv och miljöer och förmedlar sin bild av samhällsutvecklingen. Ahlbäckstiftelsen medverkar till att stimulera forskning och studiecirklar kring arbetarkonst i de nordiska länderna.

Ivar Lo-stiftelsen

När arbetarförfattaren Ivar Lo-Johansson fyllde 85 år den 23 februari 1986 samlade fackföreningsrörelsen in en stor summa pengar vars avkastning ska stödja och stimulera arbetarlitteraturen, som det står i stadgarna. Fackföreningsrörelsens Ivar Lo-pris är ett årligt pris till en arbetarförfattare som utses av styrelsen för Stiftelsen Ivar Lo-Johanssons Stipendiefond.

Stig Sjödin-priset

Stig Sjödin (1917–1993) föddes och växte upp i en arbetarfamilj på det gamla bruket i Sandviken. Flera år stod han i rörvälsverket ”vid lyftkroken mellan första och andra valsparret i 413”. Det var där behovet att formulera sig i skrift började göra sig gällande.

I Själdins diktning gestaltades arbetare för första gången i modern lyrisk form. Arbetsmiljön nagelfars och samhällskritiken är genomgående. Varje år sedan 1996 delar IF Metall, Kommunal, GS och Runö konferensgård ut Stig Själdin-priset till en författare eller kulturjournalist som skriver i Stig Själdins efterföljd med kritisk syn på arbete, arbetsmiljö och skeva samhällsförhållanden.

Mekaniska verkstaden, Skansen

I samband med Skansens hundraårsjubileum 1991 medverkade Metall till att Mekaniska verkstaden byggdes och bemannades i ett nytt industrikvarter. I verkstaden arbetar medlemmarna i Jernarbetarnes verkstadsklubb No 1 vid remdrivna maskiner och visar och berättar hur arbetet och arbetslivet gestaltade sig på 1920-talet.

I anslutning till Mekaniska verkstaden finns en utställningsdel där förbundet i modern teknik visar verkstadsarbetarnas historia och den fackligt-politiska utvecklingen under mer än hundra år. IF Metalls medlemmar har fri entré till Skansen vid studiebesök på Mekaniska verkstaden.

Gruvcentrum Mojsen

IF Metall är medlem i Gruvcentrum Mojsen, som i gruvarbetarnas gamla matsal i Grängesbergs gruvområde bedriver utställningsverksamhet med syfte att skildra gruvarbetarnas fackliga, sociala och politiska kamp under hundra år. Gruvcentrum Mojsen samarbetar med skolan i visningar och aktiviteter samt anordnar berättarkvällar och seminarier som främjar forskning om gruvsamhällena och om gruvarbetarnas betydelse för samhällsutvecklingen.

Arbetsam

Arbetsam, Arbetslivsmuseernas samarbetsråd, med nära 400 arbetslivsmuseer som medlemmar, bedriver en viktig verksamhet när det gäller att berätta om arbetslivets villkor för nya generationer. Många fackligt aktiva är verksamma i detta arbete, i synnerhet inom IF Metall.

Arbetsam är ett viktigt centrum för kunskaper om hur man kan samla in berättelser, bygga upp ett arbetslivsmuseum osv. I arbetslivsmuseerna ställs viktiga frågor om hur arbetet gick till, hur arbetsmiljön såg ut, hur stor lönen var och hur de fackliga förhållandena var.

Hur bodde arbetarna? Hur såg kvinnornas villkor ut, i arbetet och i hemmet? Hur såg de politiska makt-

förhållandena ut i det Sverige som ännu var en ung industrination? När vågade arbetarna utmana överheten och organisera sig fackligt, när byggde de sitt Folkets Hus, hur fungerade bildningsarbetet och den politiska aktiviteten? På vilket sätt medverkade arbetarna och arbetarrörelsen till att utveckla demokratin i vårt land?

Folkets Hus och Parker

På 1890-talet byggde hemlösa fackliga och politiska organisationer inom arbetarrörelsen de första Folkets Hus och Folkets Parker. Organisationerna behövde en hemvist för att kunna mötas, bedriva bildningsarbete och kulturverksamhet men också för fester och jubileer.

Många hus och parker har byggts under åren, många har också försvunnit i strukturomvandlingar och kriser. Arbetarrörelsens behov av "egna" lokaler är dock lika stort i dag som tidigare, även om samarbetet och formerna för de demokratiska mötena varierar över tid. Satsningarna på digitala hus i många Folkets Hus skapar nya förutsättningar för möten och kommunikation.

Folkbiblioteken

Många av de drygt 2 000 folkbibliotek som finns i landet samarbetar med de fackliga organisationerna när det gäller bokutlåning på arbetsplatserna. Totalt lånas cirka 60 miljoner böcker från landets bibliotek varje år. På 1970-talet startades en rad arbetsplatsbibliotek med hjälp av statliga stöd och utan kostnad för arbetsplatserna. Arbetsplatsbiblioteken hade som regel en högre utlåningsfrekvens än biblioteken i övrigt. En rad undersökningar visar att läsovana och ickekälsare lånar

och läser om det finns böcker på arbetsplatsen och om arbetskamrater ger tips om böcker.

När statsbidragen för arbetsplatsbibliotek försvann förändrades även folkbibliotekens hållning till verksamheten. Vissa kommuner fortsätter som tidigare med samarbetet utan att ta ut särskild avgift, andra fortsätter mot en avgift som företagen betalar – arbetsgivaren blir den som avgör om det ska finnas bokutlåning på arbetsplatsen.

Många arbetsplatsbibliotek i samarbete med folkbiblioteken har försvunnit helt och hållet, i stället har antalet arbetsplatsbibliotek i rent facklig regi ökat kraftigt. Kommunbibliotekets prioriteringar är en fråga för politiska beslut – i många kommuner satsar man aktivt på avgiftsfria arbetsplatsbibliotek som resultat av att arbetarrörelsen framgångsrikt drivit frågan.

Folkteatern

Folkteater finns på några olika håll i landet, på vissa håll i lång tradition. De kulturpolitiska satsningarna på 1970-talet gjorde det möjligt att satsa på uppsökande verksamhet och samarbete med organisationer och institutioner utanför teaterns lokaler.

Folkteatern i Göteborg var tidig med den här formen av verksamhet där pjäser med tydlig vänsterprofil spelades som berörde en publik som tidigare inte hört till teaterbesökarna. Samarbetet mellan Folkteatern och IF Metalls avdelning har utvecklats till att omfatta medverkan i fackliga kurser och seminarier.

På 1990-talet bildades föreningen Unga Folkteatern i Göteborg för att fungera som en mötesplats mellan proffs och amatörer, med syftet att ta vara på amatörernas glöd och de professionellt verksammas erfarenhet.

Folkteatern i Gävleborg och Skaraborg och Folkteatern Järnet i Karlstad har liknande ambitioner att i samverkan med människor och organisationer ta upp väsentliga samhällsfrågor i teaterns form. Publikarbete genomförs ofta tillsammans med de fackliga organisationerna och ABF.

Riksteatern

Riksteatern är en folkrörelse bestående av cirka 210 riksteaterföreningar och cirka 20 anslutna organisationer. Folkrörelsen arrangerar och främjar scenkonst och äger en teater, en turnerande nationalscen för alla. Riksteatern är Sveriges största turnerande teater med en verksamhet som har pågått sedan 1930-talet. Riksteatern har till uppgift att ge alla möjlighet att uppleva teater, oavsett var de bor i landet och oavsett kön, ålder, utbildning, social eller etnisk tillhörighet.

Riksteatern ska också vara en föregångare i att utveckla nya former för deltagande, delaktighet och inflytande för att skapa morgondagens demokrati. I det ligger till exempel att samarbeta med olika organisationer och med skolan kring de föreställningar som ges. IF Metall har samarbetat med Riksteatern till exempel kring Susanna Alakoskis pjäs om finska arbetarinvandrare och med andra invandrarteatergrupper inom teatern.

Regionteatrar

I så gott som alla län finns numera en länsteater/regionteater, en följd av 1970-talets ambitioner att bredda kulturen till hela folket. En regionteater turnerar som regel inom sitt område och har också stor möjlighet att genomföra uppsökande verksamhet på arbetsplatser,

skolor, fängelser med flera ställen där det finns många människor som ännu inte funnit vägen till teatern.

På många håll samarbetar de fackliga organisationerna med teatern både för att få biljetter till lägre kostnad, men också för att medverka i debatter och seminarier kring olika pjäser som visas.

Centrala och lokala mötesplatser

Runö konferensgård strax norr om Stockholm har till uppgift att vara ett verksamhetscentrum för den centrala fackliga utbildningen.

Den idémässigt präglade kulturen har en given plats i utbildningen, både genom att kulturinslag blir en del av den gängse fackliga utbildningen men också genom att fungera som en mötesplats för kulturarbetare som delar arbetarrörelsens grundläggande värderingar och för våra fackligt förtroendevalda.

Runt om i landet finns fackligt ägda kursgårdar och folkhögskolor som på olika sätt är knutna till arbetarrörelsen och är viktiga som bildnings- och kulturcentrum för den fackliga verksamheten. Tillsammans med dessa kan vi utveckla och finansiera en idéburen kulturverksamhet.

